

Iwona Pietraszkiewicz
tel. kom. 0 604 182 833
e-mail: pitrasek@poczta.onet.pl

wykształcenie: mgr pedagogiki resocjalizacyjnej; specjalista organizacji pomocy społecznej
30 lat pracy w strukturach pomocy społecznej, obecnie kierownik Warsztatu Terapii
Zajęciowej w Elblągu, ul. Beniowskiego 68 oraz wiceprezes Stowarzyszenia „Tacy sami”,
autorka zrealizowanych programów na rzecz osób niepełnosprawnych intelektualnie m.in.:
„Twórcza integracja”, „Próbna praca”

Temat: Mieszkania chronione

Realizowana w myśl ustawy o pomocy społecznej koncepcja mieszkań chronionych - w przypadku osób niepełnosprawnych intelektualnie - moim zdaniem nie sprawdza się. Osoby dorosłe z orzeczoną upośledzeniem umysłowym najczęściej mieszkają już w DPS lub z rodzicami w podeszłym wieku. Opiekunowie będący osobami często schorowanymi z przerażeniem myślą o losie swoich dzieci w chwili, gdy ich zabraknie. Same osoby niepełnosprawne, zwłaszcza intelektualne, nie mają doświadczenia w samodzielnym prowadzeniu domu, załatwianiu spraw urzędowych, opłatach za media itd. Moim zdaniem osoby z lekkim i umiarkowanym upośledzeniem umysłowym powinny pozostać w miejscu dotychczasowego zamieszkania po śmierci ich opiekuna. Sama utrata osoby bliskiej jest już traumatycznym przeżyciem, a zmiana miejsca pobytu niesie za sobą dodatkowo utratę poczucia bezpieczeństwa i może powodować nawet utratę wcześniej nabytych umiejętności. Mieszkania, w których obecnie zamieszkują, są w większości przypadków własnościowe, nie ma więc prawnego powodu, żeby je musiały opuszczać. Tu jednak wracamy do pytania, czy niepełnosprawni będą potrafili w nich samodzielnie egzystować. Z pewnością tak, przy niewielkim wsparciu osób z zewnątrz, np. pracownika socjalnego z rejonu. Jednakże do bycia samodzielnym należy ich wcześniej przygotować i tu chciałabym podać przykład tzw. mieszkania treningowego, jaki prowadzi z powodzeniem Dzienny Ośrodek Adaptacyjny w Sopocie od 2001 r. Program „Mieszkanie Treningowe” został napisany przez grupę pracowników Dziennego Ośrodka Adaptacyjnego w Sopocie, a jego partnerem w realizacji jest Sopockie Stowarzyszenie na rzecz Osób Niepełnosprawnych Intelektualnie „Tęczowy Dom”. Powstał on w odpowiedzi na dylemat, jakim była przyszłość podopiecznych tego ośrodka, a jego głównym celem jest rozwiązanie problemu uzależnienia się tych osób od rodziców czy opiekunów i przygotowanie ich w ten sposób do samodzielnego życia we własnych domach i środowiskach lokalnych.

Mieszkanie przekazał Urząd Miasta, a środki finansowe na adaptację i remont pozyskano z Wydziału Organizacji Pomocy Społecznej i Ochrony Zdrowia Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego. Wyposażenie mieszkania sfinansowane zostało przez Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym.

W ciągu siedmiu lat działalności mieszkania odbyło się 300 treningów usamodzielniania, w których wzięło udział 37 osób. Początkowo treningi trwały 2 tygodnie, które potem wydłużono do 1 miesiąca. W mieszkaniu mogą przebywać jednocześnie 4 osoby. Istnieje również piąte miejsce, tzw. hostelowe, które przewidziano dla podopiecznych znajdujących się w trudnej i nieprzewidzianej sytuacji rodzinnej. Mieszkanie funkcjonuje dzięki środkom finansowym Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sopocie.

Mieszkanie funkcjonuje przez 7 dni w tygodniu. Uczestnictwo w treningach umożliwi osobom niepełnosprawnym poznanie swoich umiejętności i sprawdzenie własnych możliwości w wymiarze życia społecznego. Podstawę prawną do zamieszkania stanowi decyzja administracyjna. Kwalifikacji do Mieszkania Treningowego dokonuje - na podstawie pisemnego wniosku osoby zainteresowanej bądź opiekuna prawnego - specjalnie do tego powołana Komisja Kwalifikacyjna. Priorytetami w przyjmowaniu do mieszkania są:

niedostateczny poziom nabytych umiejętności w zakresie zaradności życiowej, sytuacja życiowa, materialna oraz odpowiedni stan psychofizyczny kandydata. Korzystanie z mieszkania jest odpłatne - każdy z mieszkańców ponosi koszty za wyżywienie i eksploatację.

W mieszkaniu zapewniona jest opieka całodobowa, którą sprawują pracownicy Ośrodka- tzw. opieka dzienna od 16 do 20 (w soboty, niedziele i święta od 8 do 20) oraz nocna od 20. do 8 rano. Z każdego dyżuru sporządzany jest „raport z obserwacji uczestniczącej”, którego standardy wypracował zespół terapeutów Dziennego Ośrodka Adaptacyjnego. Dla każdego mieszkańca opracowano również indywidualny plan pracy, który stworzony został na podstawie informacji i obserwacji dotyczącej poziomu funkcjonowania podczas pierwszych treningów. Plan ten ulega jednak modyfikacji, bowiem powtarzalność treningów powoduje zmiany zachowań i poziom sprawności.

Istotną kwestię działalności mieszkania treningowego stanowi współpraca z rodzicami / opiekunami. W związku z tym organizowane są spotkania grupowe, jak i indywidualne.

Efekty funkcjonowania mieszkania treningowego:

- Przełamanie bariery psychicznej podopiecznych w sytuacji bycia samemu poza domem, bez osób bliskich
- Zmiana nastawienia podopiecznych do samodzielnego życia – deklaracja samodzielnego mieszkania
- Wzrost poziomu samodzielności, nabycie nowych umiejętności domowych
- Wzrost samoświadomości, poczucia sprawstwa i samostanowienia u podopiecznych
- Integracja ze środowiskiem lokalnym
- Poznanie możliwości podopiecznych i ich słabych stron
- Możliwość kontynuacji pracy z podopiecznymi – wyuczenie niezbędnych do samodzielności zachowań i czynności – na terenie ośrodka
- Zmiana w świadomości opiekunów / rodziców – podjęcie rozmów na temat samodzielnej przyszłości ich dzieci, odejście od konieczności umieszczenia ich w DPS.

Dyskutując o przyszłości młodych osób niepełnosprawnych, należy założyć, że:

- są one zdolne do samodzielnego życia przy niewielkim wsparciu środowiska
- można unikać procedury ubezwłasnowolnienia
- zmniejszyć liczbę mieszkańców DPS
- mniejsze są koszty pobytu we własnym domu niż w ośrodkach państwowych
- zachowanie pełni praw obywatelskich i poczucia godności.

Podsumowując uważam, że w każdym mieście przy ośrodkach wsparcia powinny funkcjonować „mieszkania treningowe”. Wychodzą one naprzeciw zapotrzebowaniu tej grupy społecznej, dają szansę na godne życie.

**Opracowano na podstawie udostępnionych materiałów Dziennego Ośrodka Adaptacyjnego w Sopocie, ul. Kolejowa 14, tel. 0 55 / 551 65 24;
Koordynatorem programu jest Marta Kowalczyk**